

14 वाळूचे ठिकाण जळगाव, जिल्हा, महाराष्ट्र

3. स्थळ नकाशा :-

अ. क्र	गाव / वाळूचा घाट	तालुका	नदीचे नाव	लगतचा गॅट क्रमांक / सर्वेक्षण / खसरा क्रमांक.	लांबी X रुंदी X खोली (मीटर)	एकूण वाळू उपलब्धता	खाण व्याप्ती क्षेत्र (हेक्टर मध्ये)
1	वडगांव	रावेर	सुकी	7, 14, 15, 16, 17, 22, 24 & 25	404*25*2.6	1.01	1606
2	आंदलवाडी	रावेर	सुकी	355 to 360	402*25*2.7	1	1865
3	के-हाळे बु	रावेर	भोकर	378 & 332	400*25*2.5	1	1325
4	धुरखेडा	रावेर	तापी	6,12 & 13	405*25*2.6	1.01	1610
5	पातौंडी	रावेर	भोकर	197, 155, 154, 144 & 141	402*25*2.5	1.01	1332
6	दोधे	रावेर	तापी	4, 5, 10, 14, 15, 21 & 24	405*25*2.6	1.01	1610
7	बाभुळगांव -1	धरणगांव	गिरणा	9,11 & 12	360*43*2.5	1.54	2051
8	बाभुळगांव -2	धरणगांव	गिरणा	22, 23, 24	795*28*2.5	2.22	2950
9	भोकर	जळगांव	तापी	476, 537, 538 & 540	480*95*3	4.56	12085
10	पळसोद	जळगांव	गिरणा	161, 162 & 195 Opposite	150*75*3	1.12	2981
11	पिंप्रीनंदू	मुक्ताईनगर	तापी	167/P, 168, 169, 170, 171, 165, 158, 157,165,166	355*34*2.5	1.21	1600
12	पातौंडी	मुक्ताईनगर	तापी	210, 211, 212	310*50*2.5	1.55	2054
13	धावडे	अमळनेर	तापी	247 & 260	600*60*2.5	3.6	4770
14	तांदळी	अमळनेर	पांजरा	289, 286 & 293	300*67*3	2.01	5327

4. उत्खननाची पध्दत :-

- ❖ अ) उत्खननाची पध्दत - ड्रिलिंग आणि ब्लास्टिंग पध्दतीचा वापर न करता वाळू घाटातून वाळूचे उत्खनन करण्यात येईल. फक्त कुदळ, पावडी, घमेले यासारख्या साधनांचा वापर करून मजुरांद्दारे कोरड्या नदी पात्रातून वाळूचे उत्खनन करण्यात येईल.
- ❖ ब) यंत्रे / उपकरणे आवश्यक :- पावडी, घमेला, ट्रॉलीसह ट्रॅक्टर.
- ❖ क) वाहतूक:- वाळूच्या जागेपासून डेपोसाठी निश्चित केलेल्या जागे पर्यंत व ग्राहकांना ट्रॅक्टर ट्रॉलीद्वारे.
- ❖ पुर्नभरण प्राप्तीकरण :- उघडे पडलेले क्षेत्र पावसाळ्यानंतर आपोआप पुन्हा भरले जाईल. नदीकाठ व वाहतुकीच्या रस्त्यालगत वृक्षारोपण केले जाईल.

5. पर्यावरण व्यवस्थापन योजना

अ) वायू प्रदूषण नियंत्रण उपाय यंत्रणा :-

- वाळू वाहतुकीसाठी वापरल्या जाणा-या कच्या रोडवर वेळोवेळी पाणी शिंपडले जाईल.
- ट्रॅक्टर ट्रॉली व ट्रकवर ताडपत्री अच्छादूनच वाळूची वाहतूक टप्या-टप्याने केली जाते.
- वाहतुकीदरम्यान वाळूची गळती होणार नाही याची पुरेपुर काळजी घेण्यात येईल.
- नदीकाठी व वाळूच्या जागे जवळील मोकळ्या जागेवर वृक्षारोपण केले जाईल.

ब) ध्वनी नियंत्रण उपाय :-

- उत्खनन व वाळू वाहतूक केवळ दिवसा केली जाईल.
- अल्प प्रमाणात ध्वनीप्रदुषण अपेक्षित असेल.
- गाडयांचा आवाज कमी करण्यासाठी वाळू वाहतूक करणा-या वाहनांची नियमित देखभाल केली जाईल.
- वाळू वाहतूक वाहनांच्या गती नियंत्रीत केल्या जातील.

क) जल प्रदूषण नियंत्रण उपाय :-

- वाळू उत्खनन केवळ कोरड्या नदीच्या पात्रातूनच केले जाईल.
- उत्खनन केलेल्या खड्डाची खोली नदीच्या पाण्याच्या पातळीपेक्षा वर ठेवली जाईल.
- नदीचा प्रवाह कृत्रीमरित्या वळविला जाणार नाहीत.
- नदी पात्रात वाहने धुण्यास मनाई राहिल.
- उत्खननातून कोणत्याही सांडपण्याचा प्रवाह तयार होणार नाही.
- कामगारांसाठी फिरते शौचालयांची व्यवस्था राहिल.
- पावसाळ्यात आणि पूरात उत्खनन टाळण्यात येईल. जेणे करून नविन वाळूचा थर जमा होण्यास मदत होईल.

ड) जमीन प्रदुषण नियंत्रण :-

- कोरड्या नदीच्या पात्रात वाळू उत्खननामुळे तात्पुरते खड्डे तयार होतील, जे पावसाळ्यात पुन्हा भरून येतील
- नदीच्या रुंदीच्या तीन मीटर किंवा रुंदीच्या 1/10 व्या जागेचे सुरक्षा अंतर नदीच्या काठापासून ("Sustainable sand mining guidelines") सोडले जाईल.
- पॉलिथीन पिशवी, जूट पिशवी इत्यादी कचरा नदीच्या पात्रात राहू/सांडपण्याची परवानगी राहणार नाही.
- उत्खननास दिलेल्या परवानगी पेक्षा जास्त उत्खनन होणार नाही.

14 वाळूचे ठिकाण जळगाव, जिल्हा, महाराष्ट्र

- नदीकाठी आणि जवळपास मोकळ्या जागेवर वृक्षारोपण केले जाईल.

6. हरित पट्टा निर्माण योजना :-

हरित पट्ट्याची जागा	लीजच्या सीमेच्या दोन्ही बाजूंच्या आणि नदीकाठच्या बाहेर कच्या रोडच्या कडेला
दोन रोपामधील अंतर	4 मीटर
प्रजातींची निवड	चांगल्या प्रजातींची शिफारस केली जाईल.

वृक्षारोपणांसाठी चांगल्या प्रजातींची शिफारस :-

वृक्षाच्या जातीचे नाव	स्थानिक नाव	महत्व
आझादिरक्ता इंडिका	कडुलिंब	तेल उत्पादन
टेक्टोना ग्रॅडिस	टीक	एंटीबैक्टीरियल, अँटीफंगल
बांबूसा वल्गारिस	बांबू	एन्थेलमिंटिक अँटी-इंफ्लेमेटरी, अँस्ट्रिजंट प्रॉपर्टीज

7. व्यावसायिक आरोग्य सुरक्षा व्यवस्थापन :-

- ❖ खाण चालकांना वैयक्तिक संरक्षणात्मक उपकरणे दिली जातील.
- ❖ कान, डोळा आणि हाताचे संरक्षणाची साधने या व्यतिरिक्त सुरक्षा हेल्मेट आणि पादत्राणे दिली जातील.
- ❖ कामगारांना डस्ट मास्क दिले जातील.
- ❖ खाण कामगारांसाठी पिण्याच्या पाण्यासाठीची सोय करून देण्यात येईल.
- ❖ खाण साइटवर प्रथमोपचार किट प्रदान केले जाईल.

8. निष्कर्ष :-

- ❖ रावेर, धरणगाव, जळगाव, मुक्ताईनगर आणि अमळनेर तालुका, जळगाव जिल्हा, महाराष्ट्रातील 14 वाळूचे ठिकाण MoEFCC मार्गदर्शक तत्वांनुसार B2 श्रेणीत येतात.
- ❖ उत्खननाच्या कमी प्रमाणामुळे पर्यावरणावर परिणाम होण्याची शक्यता नाही आणि त्यामुळे हे गावाच्या फायद्याचे ठरेल.
- ❖ प्रस्तावित प्रकल्प स्थानिक रहिवाशांना अप्रत्यक्ष रोजगाराच्या संधी प्रदान करेल.
- ❖ प्रस्तावित प्रकल्प सामाजिक पायाभूत सुविधा आणि या क्षेत्राच्या सर्वांगीण विकासास सकारात्मक योगदान देईल.
- ❖ हवा, पाणी, ध्वनी, माती, घनकचरा व्यवस्थापन इ. सारख्या सर्व पर्यावरणीय प्रश्नांवर MoEF&CC मार्गदर्शक सूचनांनुसार कार्य केले जाईल.